

11.7.2014

Valtiovarainministeriö

Lausunto Hallituksen esityksestä laiksi kuntien velvoitteiden ja ohjauksen vähentämisestä ja monialaisten toimintamallien tukemista koskevista kokeiluista

Kajaanin kaupunki on valmistellut lausunnon yhteistyössä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kanssa. Kuntayhtymä tuottaa perussopimuksen mukaisesti kaikki Kainuun kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut pl. varhaiskasvatuspalvelut. Suuri osa lakiehdotuksessa olevista kokeilumahdollisuuksista liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan.

Yleisesti kaupunki pitää esitettyä kokeilulainsäädäntöä hyvänä ja sen tavoitteita kannatettavina. Esityksen kohtia, joihin ei ole huomautettavaa, ei ole kommentoitu.

1. Hyvinvoinnin integroitua toimintamallia koskeva kokeilu

Kuntakokeilun aikana on syytä huolehtia siitä, että kokeilukuntien kanssa laadittavassa sopimuksessa varmistetaan kokeilujen kehittämiskohteiden erilaisuus. Kokeilussa tulisi varmistaa keskeiset ja haasteelliset kehittämiskohteet, joita ovat esimerkiksi 1) oppilas- ja opiskelijahuollon monialainen yhteistyö, 2) työllisyyden hoidon kokonaisuus (nuorisotakuun lisäksi), 3) kuntoutuksen (asiakas)yhteistyö sekä 4) lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteensovittava kokonaisuus. Erityisesti hallituksen esityksen 2. luvun 8 § tietojen käsittelystä toiminnallisia suunnitelmia varten on mielenkiintoinen. Tällä hetkellä on epäselvää kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmiä koskevan lainsäädännön tulevaisuus, koska paraikaa valmistellaan työvoiman palvelukeskuksia koskevaa lainsäädäntöä. Tämän vuoksi olisi mielenkiintoista saada kokemuksia niistä kunnista, joissa hyvinvoinnin integroitu toimintamalli liittyy juuri tähän palvelujärjestelmän nivelkohtaan.

11.7.2014

2. Kuntien toimintojen valvontaa koskeva kokeilu

Esitetty valvontaan osallistuvien toimijoiden (Valvira, AVI:t ja kunnat) yhteistyön lisääminen ja päällekkäisyyksien purkaminen ei sinällään ole mitään uutta, vaan näistä on puhuttu aina siitä saakka kun Valvira aloitti toimintansa. Tällä hetkellä esimerkiksi vanhuspalveluja koskeva valvonta on sangen pirstaleista ja painottuu ympärivuorokautisiin palveluihin, vaikka kansallisten linjausten mukaan vanhuspalvelujen painopiste on nimenomaan kotiin annettavissa palveluissa.

Omavalvonnan lisääminen on niin ikään ollut jo vuosia keskusteluissa ja vanhuspalvelulain (23 §) mukaan ensi vuoden alusta omavalvontaa on toteutettava kaikissa toimintayksiköissä, joissa tuotetaan pääsääntöisesti sosiaali- ja terveystyöpalveluja iäkkäille henkilöille + omavalvontasuunnitelman on oltava toimintayksiköissä julkisesti nähtävillä eli nyt toteutettava kokeilu ei tältä osin sisällä mitään uutta ko.asian suhteen.

Valvonnan painopisteen siirtäminen jälkikäteisestä valvonnasta ennakolliseen valvontaan on tarpeellinen uudistus ja on hyvä, että se on huomioitu kokeilussa. Sillä tälläkin hetkellä valvonta kohdistuu liian usein menneeseen aikaan eli jo tapahtuneisiin asioihin.

Kokeilun tavoitteena esitetty valvonnan oikea kohdentaminen toiminnan tuloksiin eli asiakkaiden saamiin palveluihin kehitettävien indikaattorien (palvelujen saatavuus, asiakkaiden palvelutarve, terveyden ja toimintakyvyn kehitys ym.) avulla on hyvä asia. Tämä siirtää selkeästi painopistettä asiakaslähtöisyyden toteutumisen seurantaan nykyisen toimitilojen/henkilöstön tilan seurannasta. Mikäli tässä kapittelissa onnistutaan kokeilussa luomaan uusia toimintamalleja, on mahdollista, että sen seurauksena pystytään aidosti vaikuttamaan myös kustannuksia alentavasti. Käytännössä usein tuntuu, että valvontaviranomaiset tulkitsevat liian kategorisesti mm. huonekokoon ym. liittyviä tekijöitä ja ne vaikuttavat kustannuksia lisäävästi.

Kokeilun tavoitteena on myös luoda kunnille liikkumavaraa palvelujen järjestämisessä. Tavoite on erittäin hyvä, koska hetkellä on olemassa liian kapeita ja kustannuksia kasvattavia linjauksia/tulkintoja. Kokeilussa tulisi mahdollistaa henkilöstömitoitukseen liittyvät variaatiot eli nyt olisi hyvä tilaisuus kokeilla käytännössä mitoitusten väljentämistä; mitä tehtäviä esim. vanhuspalveluissa voisi hoitaa matalammalla koulutustasolla.

Yhteisen omavalvontaohjelman testaaminen kokeilun aikana on erityisen suositeltavaa, sillä pahimmillaan omavalvonnan toteutukselle tulee olemaan yhtä monta toteutusta kuin on toimijaa. Yhteinen formaatti helpot-

11.7.2014

taisi toimijoita ja sitä kautta myös valvontaa.

Ohjaus- ja valvontakäyntien sisällöllinen kehittäminen on tarpeen, samoin siinä yhteisten pelisääntöjen löytäminen. Tällä hetkellä valvontaviranomaiset toteuttavat ko.käyntejä varsin erilaisilla sisällöillä eri puolilla Suomea. Muutoinkin vuorovaikutuksen lisääminen on tarpeen, vältetään päällekkäisyyttä eri toimijoiden kesken.

3. Asumispalveluja koskeva kokeilu

Kokeilun lähtökohta on hyvä ja tarpeellinen, sillä asumispalvelujen nykyistä edullisemmille ja monipuolisemmille toimintamalleille on tarvetta - nykykäytäntö on varsin kallis ja kapea (laitoshoito-hoitokoti-palveluasunto). Tosin ei liene nykyisinkään missään erikseen kielletty tai estetty ihmisten omatoiminen ryhmäytyminen ja myös asumisen järjestäminen vaikkapa ystävien kesken ns. kimppa-asumisena. Laitoshoidon purkaminen on myös hyvä ja relevantti lähtökohta ko.kokeilulle.

Valvontaviranomaisten tämänhetkiset linjaukset/tulkinnat mm. huonekoon yms. suhteen ovat tällä hetkellä kovin tiukat ja nostavat kustannuksia niin asukkaille eli vanhuksille itselleen, mutta myös toiminnan järjestäjille/ostajille. Jatkossa pitäisi olla nykyistä enemmän väljyyttä näihin tulkintoihin. Perhehoidolle on omistettu oma pykälä. Myös perhehoidon laajentaminen on ollut "tapetilla" jo useamman vuoden ajan. Kainuussa on toteutettu pari perhehoidon kehittämishanketta ja vanhuspalvelujen osalta saldo on ollut kovin ohut, vammaispalvelujen puolella on saavutettu parempia tuloksia. Näkisin, että vanhusten perhehoito tulee olemaan jatkossakin aika marginaalinen vanhusten asumispalvelujen järjestämisen muoto - erityisesti pitkäaikaisena palvelumuotona. Näin siksi, että nykysuuntausten mukaan vanhuksille pyritään järjestämään palvelut ensisijaisesti omaan kotiin ja kun se ei ole syystä tai toisesta mahdollista, niin sitten siirrytään ympärivuorokautisten palvelujen piiriin. Siinä vaiheessa vanhuksilla on jo useita toimintakykyä rajoittavia tekijöitä, kuten varsin pitkälle edennyt muistisairaus. Tässä vaiheessa palvelujen tarve on yleensä jo niin suurta, että niiden järjestäminen edellyttää myös hoitajilta eritasoista soite-osaamista - ei riitä pelkkä maallikkotasoinen osaaminen. Sen sijaan perhehoidon paikka on ns. lyhytaikaisena perhehoitona eli esimerkiksi omaishoitajan lakisääteisten vapaiden järjestämisessä.

17 § - asumispalveluja koskevan toimintamallin edistämiseksi on osin rinnakkaista työtä STM:n asettaman Kehitysvammaisten asumisen ohjelman valtakunnallisen toimeenpanon seurantaryhmän kanssa. Kuntakokeilun tuloksien tiedonvaihdoista seurantaryhmän kanssa on sovittava.

11.7.2014

18 § - perhehoidon toimintamallin edistäminen on erittäin perusteltua perhehoidon yleistymisen edistämiseksi.

4. Kuntien ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyötä koskeva kokeilu

Kuten esittelytekstistä käy ilmi, voimavarat keskitetään toimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirtämiseksi Kelaan. Vantaan kaupungilla on käytössä tällä hetkellä sosiaalinen luototus, mutta hyvin monesta muusta kunnasta palvelu puuttuu. Tästä näkökulmasta olisi perusteltua kartoittaa myös sosiaalisen luottoon liittyvät yhtymäkohdat toimeentulotukeen nähden ja Kelan mahdollisuudet toimia sosiaalisen luototuksen järjestäjänä. Jo tällä hetkellä lainsäädännössä on velvoite selvittää hakija oikeus saada toimeentulotukea. Periaatteessa sosiaalinen luototus olisi täysin mahdollista järjestää valtion toimesta, mikä tosiasiallisesti vähentäisi kuntien velvoitteita. Hallituksen esityksessä eikä hallituksen päätöksessä rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanosta (25.3.2014) asiasta ei ole tästä näkökulmasta mainintaa.

5. Luku 8 – Erinäiset säännökset

Hyvien käytäntöjen ja tulosten leviämisen varmistamiseksi kuntakokeilussa syntyvien tulosten tekijänoikeuksista on syytä huolehtia samalla tapaa kuin esimerkiksi STM:n hankeoppaassa on säädetty (STM julkaisu 2012:18, s. 13).

KAJAANIN KAUPUNGINHALLITUS

Tuija Aarnio
vs. kaupunginjohtaja